

Сизоненко Н. М.,

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна
nataliia.syzonenko@pdaa.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7978-8675>

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА КОМПАРАТИВЕМ ЗА ОБ'ЄКТОМ ПОРІВНЯННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ НОВЕЛ М. ДОЧИНЦЯ „ХЛІБ І ШОКОЛАД”)

Для художнього тексту використання компаративем (порівнянь, порівняльних конструкцій) має надзвичайну вагу, оскільки письменник у такий спосіб виявляє власне світовідчуття, суб'єктивно-оцінювальне ставлення до фактів та явищ об'єктивної дійсності, образно й експресивно деталізує відмітні ознаки певного образу.

Виникнення компаративем тісно пов'язано з логічними процесами встановлення подібності й відмінності між об'єктами людського буття, вихопленням найяскравіших ознак серед об'єктів, які належать до одних чи різних класів, підкреслення їхньої унікальності. Тому майстри слова часто використовують порівняння для змалювання зовнішності, манери поведінки й мовлення персонажа, його внутрішнього світу. Окрім того, художнє порівняння є інструментом емоційного забарвлення тексту, джерелом продукування цілого спектру асоціацій у сприйнятті читача.

Нині науковці виявляють інтерес до семантики (О. Потєбня, А. Коваль, О. Пономарів, М. Черемісіна), структурної організації порівняння (О. Кунін, С. Мезенін, Б. Томашевський), граматичних аспектів (І. Кучеренко, О. Пешковський, О. Шахматов), стилістичних та емоційних потенцій художнього порівняння (В. Гак, І. Гальперін, А. Коваль), зокрема у перекладознавстві (О. Кунін, Р. Зорівчак, О. Молчко), розглядають компаративем як елемент ідіостилю письменника (Л. Бондаренко, В. Заскалета, Ю. Вороніна) тощо.

Традиційно лінгвісти виокремлюють три конституенти у структурі порівняння: суб'єкт (компарат), об'єкт порівняння (компаратор), ознака, за якою відбувається порівняння (С. Рошко, Л. Прокопчук, К. Мізін та ін.), – які, власне, і стають предметом семантичного аналізу в наукових дослідженнях Ю. Вороніної (Вороніна, 2011), В. Заскалети (Заскалета, 2018), Г. Звягіної (Звягіна, 2015), Л. Коткової (Коткова, 2009), О. Мацько (Мацько, 2009) та ін.

Категорія компаративем у збірці новел „Хліб і шоколад” М. Дочинця (Дочинець, 2018) представлена доволі широко. На разі

мовознавчі дослідження ідіостилю письменника репрезентовані поодинокими розвідками: семантику означальних прислівників та їхню стилістичну функцію схарактеризовано в науковій розвідці Г. Гримашевич (Гримашевич, 2015); локативи, виражені прийменниково-іменниковими конструкціями та прислівниками, проаналізовані Г. Волчанською і Д. Гейко (Волчанська & Гейко, 2018); предметом дослідження Н. Сизоненко (Сизоненко, 2020) стала семантика лексико-семантичної підгрупи власне дієслів мовлення, які уводять слова автора. Це й зумовлює актуальність наукової статті, мета якої – проаналізувати семантичну структуру компаративем за об'єктом порівняння на матеріалі збірки новел М. Дочинця „Хліб і шоколад” як вияв ідіостилу письменника.

Аналіз фактичного матеріалу – компаративних конструкцій у збірці новел М. Дочинця „Хліб і шоколад” за об'єктом порівняння – дав змогу виокремити такі лексико-семантичні поля (ЛСП): „людина”, „жива природа”, „предмети, створені людиною”, „нежива природа”, „сенсорика”, „час”, „демонічні істоти”. Компаративеми у корпусах художніх текстів автора є переважно неповторюваними, індивідуально-авторськими, зрідка трапляються традиційні порівняння на кшталт *як на пожежу, як нова копійка*. Окрім найпростіших порівнянь, нерідко письменник використовує розгорнуті порівняння, які розкривають низку ознак предмета зображення або характеризують різні суб'єкти порівняння, як, наприклад: „Асоціювалися з груद्धю, жінкою” (Дочинець, 2018, с. 11), „Зверніть увагу на очі – мигдалеподібні. Як у Вас” (Дочинець, 2018, с. 102). Подібні компаративні конструкції відносимо до різних лексико-семантичних груп. Деякі компаративеми розгортаються в цілісну картину, у якій важко встановити об'єкт порівняння, тому такі конструкції залишаються поза нашою увагою, як, наприклад: „Кажу вам як художник: немає кращої картини, ніж коли двоє – він і вона – довірливо дивляться одне одному в очі і щиро сміються” (Дочинець, 2018, с. 98), „Вони чекають любові, як чекають поживу малі пташенята” (Дочинець, 2018, с. 84).

Розглянемо структуру ЛСП виокремлених нами компаративем на матеріалі збірки новел „Хліб і шоколад”.

ЛСП „людина” утворюють такі лексико-семантичні групи (ЛСГ):

1. Персоніми, представлені такими тематичними групами:

а) назви осіб, зокрема за віковими, родинними, етнічними та гендерними ознаками, назви історичних осіб (*себе, Ви, він, інший/інші, той, усі, чоловік, дитина, діти, малий, дід, рід, кимак, жінка, мати Тереза*): „Не так їх, як себе” (Дочинець, 2018, с. 112), „Ніхто так не вмів любити, прощати й карати, як діти” (Дочинець, 2018, с. 122), „Зверніть увагу на очі – мигдалеподібні. Як у Вас” (Дочинець, 2018, с. 102), „Пацан, іди сюди, – гукає з віконечка водій і манить мене пальцем, як мало” (Дочинець, 2018, с. 200), „Пес Дуді, кудлатий і сивий, як дід, піднімає розумні очі, прислухається, що про нього кажуть” (Дочинець, 2018, с. 204), „Вік мій, – посмішковався старець, –

ще молоденький, як на наш рід” (Дочинець, 2018, с. 250), *„Монашки перевертали мене, як кимака, і перстові хрестики на чоло клали”* (Дочинець, 2018, с. 62), *„Вони, як жінки, завжди приходять тоді, коли їх не чекають”* (Дочинець, 2018, с. 93);

б) за соціальним/тимчасовим статусом, родом діяльності, соціальними зв'язками, станом здоров'я: *королева, римський центуріон, йог, квартирант, тазда, школяр, друзі і подруги, діабетики*. Наприклад: *„То сумирно-проста, як мати Тереза, то монументально-величава, як королева, що цілувала її руки”* (Дочинець, 2018, с. 19), *„А може, тому, що вона горда і неприступна, як римський центуріон?”* (Дочинець, 2018, с. 26), *„... він просиджував одною мірою, як йог, годинами над ріцьким плесом...”* (Дочинець, 2018, с. 45), *„Я довго натирав волосся збитим яйцем і полоскав водою з оцтом, як це робив наш квартирант”* (Дочинець, 2018, с. 218), *„А діда, дітвака, стали честувати, як тазду, і в церкві дали йому лавицю на крилосі”* (Дочинець, 2018, с. 107), *„Понуривши голову, він прогулявся, як школяр ...”* (Дочинець, 2018, с. 193), *„І легко обходився без неї, як без колишніх друзів і подруг”* (Дочинець, 2018, с. 44).

2. Соматизми, репрезентовані номенами *грудь, соски, палець, п'ять, пори тіла*: *„Асоціювалися з груद्धю, жінкою”* (Дочинець, 2018, с. 11), *„Бо його рядки ніжні й тверді, як дівочі соски”* (Дочинець, 2018, с. 38), *„Усе життя він прожив сам як палець, і мені здається, що туди він іде за теплом жіночих рук”* (Дочинець, 2018, с. 148).

3. Біблеїзми, утворені номенами *Бог, апостол, німб*, наприклад: *„І немає більшого заступника й охоронця, ніж Бог”* (Дочинець, 2018, с. 83), *„Тої ж миті мене, як апостола саван, огорнула ядуча хмара дусту”* (Дочинець, 2018, с. 125).

4. Характерні властивості об'єкта порівняння: *„Говорив він рублено, короткими й холодними, як поцілунок небіжчика, фразами”* (Дочинець, 2018, с. 83), *„І вона прийме таким, яким ти є”* (Дочинець, 2018, с. 109), *„Зверніть увагу на очі – мигдалеподібні”* (Дочинець, 2018, с. 102), *„Божже праведний, як він заволав! Як підрізаний”* (Дочинець, 2018, с. 115), *„І тішився, і сміявся сам до себе, як безмозкий”* (Дочинець, 2018, с. 252), *„Але орлик стояв, як укопаний”* (Дочинець, 2018, с. 235), *„Ми сміємося все дужче й дужче, регочемо, як причучверені, затискаючи одне одному роти, щоб не почувли там, за дверима”* (Дочинець, 2018, с. 10), *„Уже не тим я був – іншим”* (Дочинець, 2018, с. 129), *„Жінки недовірливим поглядом зміряла нас усіх, наче змовників”* (Дочинець, 2018, с. 208).

До ЛСП **„жива природа”** відносимо такі ЛСГ:

1. Флороніми, до яких входять номени на позначення рослин та квітів (*верба, коноплі, коктебельська акація, лоза, ружа*), частин рослин та їхніх плодів (*виноградна ягода, ягоди леанки, каштан, мигдаль, листя, пелюстина маку, поліно*), наприклад: *„Заскрипіло щось у мені, як у старій вербі, хрумкнуло – і подався мій клуб, захляпав у холоші”* (Дочинець, 2018, с. 62), *„Вона має світитися зсередини, як виноградна*

ягода на сонці” (Дочинець, 2018, с. 18), *„Він і сам – як лоза, тонкий, вузлуватий, динамічний”* (Дочинець, 2018, с. 207).

2. Зооніми, серед яких можна виокремити гіпероніми *тварина*, *звір*, *звіря*, *звірки* та гіпоніми *песик*, *лисиця*, *білчеля*, *по-лев'ячому*, *коні*, *сарничка*, *риба*, *краб*, *крабик*, *рак*, *слимак*, *миші*, *щур*, *мурахи*, *муха*, *метелики*, *мордочки* *поросят*, *кістка*. Наприклад: *„Скинуті черевики причаїлись в траві, як дві звірки”* (Дочинець, 2018, с. 74), *„Вчепившись за її рукав, як песик на короткому повідку, труситься ззаду він”* (Дочинець, 2018, с. 51), *„Кисть правої руки, як сонний крабик, спочиває на гальці”* (Дочинець, 2018, с. 64), *„Пише повільно, з насолодою, млосно, по-лев'ячому колихаючи стегнами, налитими гріховним струмом”* (Дочинець, 2018, с. 87).

3. Орнітоніми, серед них гіпероніми *птах*, *потя* (діал. *пташеня*), *птиця* та гіпоніми *куріпка*, *кури*, *курка*, *курчата*, *когут*, наприклад: *„Дрібними, як птах, ковтками”* (Дочинець, 2018, с. 32), *„І він затих, принишк, як куріпка, той одчайдушний зарізяка”* (Дочинець, 2018, с. 59).

До ЛСП „предмети, створені людиною” входять три ЛСГ:

1. Побутовізви:

а) назви страв, продуктів харчування, напоїв: *вишукана страва*, *драглі*, *чоколада*, *вино*, *горілка*, наприклад: *„Він бере їх до рук, а вони не даються, течуть крізь пальці, як драглі”* (Дочинець, 2018, с. 173), *„І ось я навмання відкриваю сторінку і читаю, наче п'ю давнє, забуте вино ...”* (Дочинець, 2018, с. 44), *„Споро зцідилися роки – як та солодка і легка тоді горілка”* (Дочинець, 2018, с. 53);

б) предмети одягу, взуття, тканини: *шинеля*, *черевики*, *кирзак*, *парча*, *мішковина*, *онуча*, як-от: *„Очі блищали, як черевички”* (Дочинець, 2018, с. 7), *„... повільно випускав Кастинець дим з рота і тут же втягував його носом, розбухлим і брунатним, як його кирзак”* (Дочинець, 2018, с. 42), *„Її плечі облило синім сльозом, а ліфчик мерехтів, як парча”* (Дочинець, 2018, с. 8);

в) назви музичних інструментів, їхніх частин та дотичні до них механічні прилади: *сурма*, *контрабас*, *дека скрипок*, *струна*, *метроном*, як-от: *„Сонце грало на його ранній залісині, як на мідній сурмі, що кличе шикуватися в ряди”* (Дочинець, 2018, с. 47), *„Це роз'ятрювало наші сердечка так, що вони зачинали шалено стрибати в грудях – від горла до первісної чоловічої зав'язі. Як метроном невідомої грішної радості”* (Дочинець, 2018, с. 121);

г) назви іграшок: *порцелянова лялька*, *гумова іграшка*, наприклад: *„Може, тому що обличчя в жінок були потруєні лаком і виглядали полив'яними і блискучими, як у порцельованих ляльок”* (Дочинець, 2018, с. 73);

д) назви предметів побуту: *книжка*, *картина*, *дзеркало*, *дзбан*, *сковорода*, *пляшка*, *мило*, *мильна бульбашка*, *шафи*, як-от: *„Крізь примружені очі це – наче картина на полотні”* (Дочинець, 2018, с. 74), *„Її сироміцькі напіврозтулені губи вигнуті, як шийка дзбаника, з якого ось-ось бризне молоде вино”* (Дочинець, 2018, с. 86), *„З нальотом*

марочності і навіть екзотичності. **Як ваші пляшки**” (Дочинець, 2018, с. 15);

ж) знаряддя праці: сокира, грабельки, наприклад: „Спіймаю лилика, зварю на нічному молоці при чорній свічці, відберу кісточки, **схожі на грабельки...**” (Дочинець, 2018, с. 217).

2. Назви частин споруди, матеріалів для будівництва і под.: пам'ятник, саркофаг, арматура, кам'яна стіна, парникова плівка, наприклад: „**Не стійте, як цей пам'ятник**” (Дочинець, 2018, с. 40), „**Олекса підіймав чорний, як арматура, палець і повчав ...**” (Дочинець, 2018, с. 68).

3. Назви транспорту: карета, віз, як-от: „Вона суне широко й плавно, **як карета**, не озираючись” (Дочинець, 2018, с. 51).

ЛСП „**нежива природа**” утворюють такі ЛСГ:

1. Назви речовин і матеріалів: сіль, кришталь, мармур, камінь, віск, яєчний жовток, ртуть, каламуть, жарина, гній, мед, попіл, дим, ґрунт. Наприклад: „Колія скам'янілої білосніжної глини, **мовби розсипана в давнину чумаками сіль**, горбуватими габами пливла у сосновий бір” (Дочинець, 2018, с. 25), „Густа і важка, **як ртуть**, тиша залила узбережжя” (Дочинець, 2018, с. 143), „Та й сидіти коло телевізора, **як гній невивезений**, я не годен” (Дочинець, 2018, с. 203).

2. Назви явищ природи: повітря, море, морські корали, джерельце, вода, водяна габа, дощова вода, морозний візерунок, лід, тінь, наприклад: „Лише без внутрішньої любові, що для декого – **як повітря**” (Дочинець, 2018, с. 16), „Дивно, але тепер, за пластами років, запахи того літа проступають виразніше, густо і різьблено – **як морозний візерунок на склі**” (Дочинець, 2018, с. 120), „Офіціантка принесла мінералку, відкоркувала, і пляшка ожила, зашуміла, **як джерельце**” (Дочинець, 2018, с. 161).

3. Локативи: прірва, провалля, кротовина, рай, наприклад, „І впав я у гріх, **як у провалля**” (Дочинець, 2018, с. 56), „Садовина, **як у раю**” (Дочинець, 2018, с. 221).

4. Гідроніми: Сиваш, як-от: „І синьоока – **наче два наперстки Сивашу під блідим чолом**” (Дочинець, 2018, с. 58).

ЛСП „**час**” утворюють номінації завжди, нині, смертний день, в якомусь році, сто років тому, тоді, три тижні, на Великдень, у дитинстві, ніколи, наприклад: „У кімнаті загусла тиша. Мертвіша, **ніж у той смертний день**” (Дочинець, 2018, с. 29), „Дід, **як завжди**, з достойним виглядом сидів на бруківці перед своїм товаром” (Дочинець, 2018, с. 186), „Сама ж була, **як ніколи**, збуджена” (Дочинець, 2018, с. 244).

ЛСП „**сенсорика**” репрезентоване такими ЛСГ:

1. Запахи: пахоці, як-от: „А вода... буває так, що вода, **подібно до рідкісних пахоців**, несподівано відтворює в пам'яті давно забуту картину” (Дочинець, 2018, с. 24).

2. Звуки: звук розбитого бокалу, дзвін, голос забутого знайомого, звук монет, скрик, наприклад: „А сміх на бенкетах був лунким і

коротким, як звук розбитого бокалу” (Дочинець, 2018, с. 47), *„Огром липової крони нависав над ним, як могутній медвяний дзвін”* (Дочинець, 2018, с. 57) – поєднано ознаки „запахи” і „звуки”.

3. Смак: *ласощі, солоний*, наприклад: *„А губи, губи, схоплені осугою спеки, то видовжуються в тоненькі шнурочки, то витягуються трубочкою, то смачно поглинаються вологим язичком, як спокусливі ласощі”* (Дочинець, 2018, с. 64).

До ЛСП „демонічні істоти” входять номени *чорт, бісенята*, наприклад: *„Било мною по камінному воринню, як чорт ногамицями, і в папороть кинуло”* (Дочинець, 2018, с. 62), *„Цифри стрибали перед очима, як бісенята, не піддавалися, попискували материними словами „будеш трійочником – будеш трактористом...”* (Дочинець, 2018, с. 122).

Отже, у результаті дослідження компаративем на матеріалі збірки новел М. Дочинця „Хліб і шоколад” встановлено, що їхня семантична структура є різною: лексико-семантичні поля „людина” (44 найменування), „жива природа” (44 найменування), „предмети, створені людиною” (36 найменувань), „нежива природа” (32 найменування), „сенсорика” (8 найменувань) репрезентовані трьома–чотирма лексико-семантичними групами із подальшим тематичним розгалуженням. Такі ЛСП, як „час” (12 найменувань) та „демонічні істоти” (2 найменування), є однорідними за структурою і не вимагають диференціювання на ЛСГ.

Виокремлені компаративеми за об’єктом порівняння кваліфікуємо як індивідуально-авторські, ідіостильові порівняльні структури, які вимагають подальших досліджень. Перспективними напрямками наступних розвідок вважаємо аналіз компаративем за суб’єктом та ознакою порівняння, визначення їхньої стилістичної функції у художніх текстах автора, зокрема в збірці новел „Хліб і шоколад”.

Список використаної літератури

1. Вороніна Ю. В. Порівняння як елемент ідіостилію Люко Дашвар. *Актуальні проблеми слов’янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство : міжвуз. зб. наук. ст.* 2011. Вип. XXIV, ч. 1. С. 425–433. **2. Заскалета В. П.** Типологія семантичних полів порівняння за значенням об’єкта (на матеріалі роману-колажу Д. Кешелі „Родаки”). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія.* 2018. Т. 21. № 1. С. 131–141. **3. Звягіна Г. О.** Вияв категорії порівняння у структурі художнього мовлення Григора Тютюнника. *Наукові записки Національного університету „Острозька академія”. Серія : Філологічна.* 2015. Вип. 53. С. 107–109. **4. Коткова Л. І.** Порівняльні конструкції в ідіолекті В. Винниченка. *Науковий часопис. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови.* Вип. 5. К., 2009. С. 217–220. **5. Мацько О. М.** Порівняння як художній засіб у поезитці Романа Скиби. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 8 : Філологічні науки (мовознавство і літературознавство):*

Збірник наукових праць. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 2. С. 99–103. **6. Дочинець М.** Хліб і шоколад. Новели тонкого литва і холодної чеканки. Мукачево: Карпатська вежа, 2018. 263 с. **7. Гримашевич Г.** Означальні прислівники як складова ідіостилу М. Дочинця (на матеріалі роману „Вічник”). *Філологічний часопис*. 2015. Вип. 1. С. 20–25. **8. Волчанська Г., Гейко Д.** Засоби вираження локативності в романі „Карби і скарби” Мирослава Дочинця. *Мова і культура*. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. Вип. 21. Т. II (191). С. 187–191. **9. Сизоненко Н.** Структурна організація та семантика власне дієслів мовлення, які уводять слова автора (на матеріалі збірки новел М. Дочинця „Хліб і шоколад”). *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика: колективна монографія / за наук. редакцією Н. Сизоненко*. К.: Видавництво Ліра-К, 2020. С. 80–90.

References

- 1. Voronina, Y. V.** (2011). Porivniannia yak element idiostyliu Liuko Dashvar [Comparison as an element of Liuko Dashvar's individual style]. *Aktualni problemy slovianskoi filolohii. Serii: Lihvistyka i literaturoznavstvo: mizhvuz. zb. nauk. st. – Actual problems of Slavic philology. Series: Linguistics and literature studies*, 425-433 [in Ukrainian].
- 2. Zaskaleta, V. P.** (2018). Typolohiia semantychnykh poliv porivniannia za znachenniam obiekta (na materialy romanu-kolazhu D. Kesheli „Rodaky”). [Typology of semantic fields of comparison by the meaning of the object (as exemplified in the novel-collage „Rodaky” by D. Keshelia)]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lihvistychnoho universytetu. Serii: Filolohiia – Bulletin of Kyiv national linguistics university. Series: Philology*, 21, 1, 131-141 [in Ukrainian].
- 3. Zviahina, H. O.** (2015). Vyiv katehorii porivniannia u strukturi khudozhnoho movlennia Hryhora Tiutiunnya [Manifestation of the category of comparison in the structure of Hryhir Tiutiunnyk's literary speech]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu „Ostrozka akademiia”. Serii: Filolohichna – Scientific notes of National university “Academy Ostozka”. Series: Philology*, 53, 107-109 [in Ukrainian].
- 4. Kotkova, L. I.** (2009). Porivnialni konstruktsii v idiolekti V. Vynnychenka [Comparative constructions in V. Vynnychenko's individual style]. *Naukovyi chasopys. Serii 10: Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy – Scientific timeline. Series 10: Problems of grammar and lexicology of Ukrainian language*, 5, 217-220 [in Ukrainian].
- 5. Matsko, O. M.** (2009). Porivniannia yak khudozhnii zasib u poetytsi Romana Skyby [Comparison as an artistic tool in the poetry of Roman Skyba]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 8: Filolohichni nauky (movoznavstvo i literaturoznavstvo) – Scientific timeline of National pedagogical university named after M. P. Drahomanov. Series 8: Philological science*, 2, 99-103 [in Ukrainian].
- 6. Dochynets, M.** (2018). Khlib i shokolad. Novely tonkoho lytva i kholodnoi chekanky [Bread and chocolate. Short stories of fine founding and cold engraving]. *Mukachevo: Karpatska vezha* [in Ukrainian].
- 7. Hrymashevych, H.** (2015). Oznachalni

pryslivnyky yak skladova idiostyliu M. Dochyntsia (na materialy romanu „Vichnyk”) [Defining adverbs as a component of M. Dochynets’ individual style (based on the material of the novel „Vichnyk”). *Filolohichni chasopys – Philological timeline*, 1, 20-25 [in Ukrainian].

8. Volchanska, H., & Heiko, D. (2018). Zasoby vyrazhennia lokatyvnosti v romani „Karby i skarby” Myroslava Dochyntsia [Means of expressing location in the novel „Karby and Skarby” by Myroslav Dochynets]. *Mova i kultura – Language and culture*, 21, II (191), 187-191 [in Ukrainian].

9. Syzonenko, N. (2020). Strukturna orhanizatsiia ta semantyka vlasne diiesliv movlennia, yaki uvodiat slova avtora (na materialy zbirkky romanu M. Dochyntsia „Khlib i shokolad”) [Structural organization and semantics of speech verbs which introduce the narrative comments (as exemplified in the collection of short stories „Bread and Chocolate” by Myroslav Dochynets). *Mova i mizhkulturna komunikatsiia: teoriia ta praktyka: kolektyvna monohrafiia – Language and intercultural communication: theory and practice: a joint monograph* (pp. 80-90). K.: Vydavnytstvo Lira-K [in Ukrainian].

Сизоненко Н. М. Семантична структура компаративем за об’єктом порівняння (на матеріалі збірки новел М. Дочинця „Хліб і шоколад”)

Для художнього тексту використання компаративем (порівнянь, порівняльних конструкцій) має надзвичайну вагу, оскільки письменник у такий спосіб виявляє власне світовідчуття, суб’єктивно-оцінювальне ставлення до фактів та явищ об’єктивної дійсності, образно й експресивно деталізує відмітні ознаки певного образу.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що категорія компаративем, доволі широко репрезентована у збірці новел М. Дочинця „Хліб і шоколад”, допоки не стала предметом наукових досліджень. Мета статті – проаналізувати семантичну структуру компаративем за об’єктом порівняння як вияв ідіостилу письменника.

Фактичний матеріал дав змогу упорядкувати компаративем у сім лексико-семантичних полів (ЛСП): „людина”, „жива природа”, „предмети, створені людиною”, „нежива природа”, „сенсорика”, „час”, „демонічні істоти”. До структури ЛСП „людина” входять такі конституенти: персоніми, соматизми, біблеїзми, характерні властивості об’єкта; ЛСП „жива природа” репрезентоване трьома ЛСГ – флороніми, зооніми, орнітоніми. Структурні компоненти ЛСП „предмети, створені людиною” – ЛСГ побутовізви, назви частин споруди, матеріалів для будівництва, назви транспорту; ЛСП „нежива природа” – назви речовин і матеріалів, назви явищ природи, локативи, гідроніми. До ЛСП „сенсорика” входять три ЛСГ – звуки, запахи, смак. ЛСП „час” та „демонічні істоти” є однорідними за структурою і не вимагають диференціювання на ЛСГ.

Виокремлені компаративем за об’єктом порівняння кваліфікуємо як індивідуально-авторські, ідіостильові порівняльні структури, які вимагають подальших досліджень. Перспективними напрямками

наступних розвідок вважаємо аналіз компаративем за суб'єктом та ознакою порівняння, визначення їхньої стилістичної функції у художніх текстах автора, зокрема в збірці новел „Хліб і шоколад”.

Ключові слова: компаративеми, лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, ідіостиль.

Сизоненко Н. М. Семантическая структура компаративем по объекту сравнения (на материале сборника новелл М. Дочинца „Хлеб и шоколад”)

Для художественного текста использование компаративем (сравнений, сравнительных конструкций) имеет чрезвычайный вес, поскольку писатель таким образом раскрывает собственное мироощущение, субъективно-оценивающее отношение к фактам и явлениям объективной действительности, образно и экспрессивно детализирует отличительные признаки определенного образа.

Актуальность исследования состоит в том, что категория компаративем, достаточно широко представленная в сборнике новелл М. Дочинца „Хлеб и шоколад”, пока не стала предметом научных исследований. Цель статьи – проанализировать семантическую структуру компаративем по объекту сравнения как проявление идиостиля писателя.

Фактический материал дал возможность упорядочить компаративеми в семь лексико-семантических полей (ЛСП): „человек”, „живая природа”, „предметы, созданные человеком”, „неживая природа”, „сенсорика”, „время”, „демонические существа”. К структуре ЛСП „человек” входят такие конститuentы: персонимы, соматизмы, библеизмы, характерные свойства объекта; ЛСП „живая природа” представлено тремя ЛСГ – флоронимы, зоонимы, орнитонимы. Структурные компоненты ЛСП „предметы, созданные человеком” – ЛСГ бытовизмы, названия частей сооружений, материалов для строительства, названия транспорта; ЛСП „неживая природа” – названия веществ и материалов, названия явлений природы, локативы, гидронимы. К ЛСП „сенсорика” входят три ЛСГ – звуки, запахи, вкус. ЛСП „время” и „демонические существа” являются однородными за структурой и не требуют дифференцирования на ЛСГ.

Выделенные компаративеми по объекту сравнения квалифицируем как индивидуально-авторские, идиостилевые сравнительные структуры, которые требуют дальнейших исследований. Перспективными направлениями следующих публикация считаем анализ компаративем по субъекту и основанию сравнения, определения их стилистической функции в художественных текстах автора, в частности в сборнике новелл „Хлеб и шоколад”.

Ключевые слова: компаративеми, лексико-семантическое поле, лексико-семантическая группа, идиостиль.

Syzonenko N. M. Semantic structure of comparative constructions by the object of comparison (as exemplified in the collection of short stories „Bread and chocolate” by M. Dochynets)

For a literary text, the use of comparative constructions is extremely important, because, in such a way, a writer shows his own worldview, subjective and evaluative attitude to the facts and phenomena of objective reality, figuratively and expressively specifying the distinctive features of a particular image.

The topicality of the research is determined by the fact that comparative constructions are widely represented in the collection of short stories by M. Dochynets „Bread and Chocolate”, that is why they have become the subject of scientific research. The aim of the article is to analyze the semantic structure of comparative constructions by the object of comparison as a manifestation of the writer’s individual style.

The factual material made it possible to divide the comparative constructions into seven lexical-semantic fields (LSF): „man”, „animate nature”, „man-made objects”, „inanimate nature”, „sensory feelings”, „time”, „demoniac creatures”. The structure of the LSF „man” includes the following constituents: names of personalities, somatisms, biblical expressions, features of the object; the LSF „animate nature” is represented by three lexical-semantic groups (LSG) – names of flora, zoonyms, ornithonyms. The components of the LSF „man-made objects” are the following LSGs: names of everyday objects, names of the parts of a building, the materials for construction, names of transport; the LSF „inanimate nature” – names of substances and materials, names of natural phenomena, locatives, hydronyms. The LSF „sensory feelings” includes three LSG – sounds, smells, taste. The LSF „time” and „demoniac creatures” are homogeneous in their structure and do not require differentiation into LSG.

The distinguished comparative constructions by the object of comparison are interpreted as individually author’s ones and require further research. The analysis of comparative constructions by the subject and feature of comparison, the determination of their stylistic function in the author’s literary texts, in particular in the collection of short stories „Bread and Chocolate” are considered as an advanced research direction.

Key words: comparative constructions, lexical-semantic field, lexical-semantic group, individual style.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2020 р.

Стаття прийнята до друку 28.10.2020 р.

Рецензент – к.філ.н., доц. Тагільцева Я.